

Михайло Музичка

Формування правової предметної та ключових компетентностей, громадянської та соціальної відповідальності учнівства шляхом використання правових ситуативних кейсів як ефективного засобу навчання правознавства.

Сьогодні учні зустрічаються з низкою освітніх викликів. Гострою є потреба здобувачів освіти у практичному застосуванні отриманих правових знань не лише у класі, а й у повсякденні.

Саме правознавство є одним з «ключів» до життя у демократичній правовій державі й розвиненому громадянському суспільстві. Тому активне використання правових кейсів, їх ретельний аналіз на уроках та вміння застосовувати отриманий досвід на практиці є дуже актуальними в освітньому процесі, дозволяють сформувати правову предметну компетентність, ключові компетентності та наскрізні вміння.

Завдяки використанню правових кейсів зростає зацікавленість учнів й учениць до навчання, адже правознавство – один із навчальних предметів, що готує до свідомого дорослого життя, гартує громадян, упевнених у своїх правах та дисциплінованих в обов'язках.

Ефективними під час роботи на різних етапах уроку є:

Цифрові онлайн ресурси та платформи з швидким QR-доступом.

Основними є: Кластайм, Плейпозит, Ворлдвал, Всеосвіта та ще чимало інших. Вони допомагають оптимізувати навчальний процес, роблять його більш інтерактивним та наповненим. Потенціал платформ дозволяє урізноманітнити навчання, збільшити його ефективність, зокрема, вирішувати практичні ситуації, проводити правові турніри, моніторити успішність, здійснювати роботу над помилками та узагальнювати здобуті знання.

Проблемне навчання.

Одним із прийомів його реалізації є вирішення завдання «чий робочий стіл - ми бачимо над якою галуззю права працює цей юрист?».

Учням і ученицям пропонується розглянути та проаналізувати об'єкти й деталі, які допоможуть їм у кращому розумінні майбутньої теми уроку чи підсумків до нього.

Цей підхід розвиває увагу, зосередженість та вміння аргументувати власну точку зору, спираючись на раніше вивчене.

Для кращого розуміння певних тематичних блоків програми та матеріалів підручника застосовуємо структурування як графічного, так й текстового характеру. Щоб допомогти учням розібратись в окремих темах, пропонуємо працювати з авторськими робочими листами, які є своєрідним сценарієм уроку, а авторами його виступають самі учні, як колекціонери правових термінів,

вправні герої, помічники правових задач, вмілі консультанти для своїх друзів. Робочий листок — чудове мірило індивідуальної активності кожного з учнів і учениць, мотиватор до відповідального вивчення нового та повторення. На уроках складаємо та аналізуємо асоціативні візуальні ряди, що допомагає налагодити міжпредметні зв'язки, усвідомити, наскільки правові знання є цінними та вагомими. Зокрема, на прикладах конкретних юридичних та історичних фактів із різних епох аналізуємо правовий підтекст і сутність візуалізованих правових відносин.

До вподоби учням й ігрові форми роботи. Авторська настільна гра «Монополія» побудована на основі дидактичного матеріалу про наше рідне місто з елементами локальної історії та добре підібраним графічним дизайном. Така гра не лише допомагає формувати складові правової предметної компетентності, а й фінансову грамотність, є чудовою моделлю цивільних правовідносин в історичному вимірі, вчить дотримуватися усталених норм й взаємодіяти з іншими громадянами-гравцями. На уроках також використовую:

1. «Мозковий штурм». Мозковий штурм – це ефективний і добре відомий інтерактивний метод колективного обговорення. Він спонукає учнів розвивати уяву і творчість, відверто висловлювати думки, знаходити кілька рішень конкретної проблеми. Наприклад, у класі можна повісити один із плакатів: «кажіть усе, що спадає вам на думку, не обговорюйте й не критикуйте висловлювань інших», «можна повторювати ідеї, запропоновані будь ким», «розширюйте запропоновані ідеї».
2. Вирішення проблем. Вирішення дилем (тобто суперечливих питань) можна розв'язувати, застосувавши метод «вирішення проблем у декілька етапів»: А) Аналіз проблеми – Що трапилось? Чому? Хто учасники ситуацій, пов'язаних із проблемою? Хто може бути зацікавлений у її вирішенні? Якої інформації мені бракує і де її можна отримати? Б) Пошук шляху вирішення проблеми. В) Вибір способу вирішення.
3. Дискусія. Дає чудову нагоду виявити різні позиції щодо певної проблеми або стосовно спірного питання.
4. Кейс метод. Одним із методів роботи на уроках є аналіз ситуацій, випадку з життя.
5. Симуляційні ігри (симуляції). Це створені вчителем ситуації, під час яких учні у спрощеному вигляді копіюють процеси, що відбуваються у справжньому суспільному, економічному і політичному житті. Отже, симуляції є «мініатюрною» версією реальності.
6. Розігрування ситуації за ролями. Метою розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями є визначення учнями власного ставлення до неї, набуття ними досвіду шляхом гри, подальший розвиток уяви й навичок критичного мислення, сприяння висловленню суджень та думок, виховання здатності знаходити і розглядати альтернативні можливості дій, співчувати іншим.

Прийоми й форми роботи:

1. Прийом «Щоденник подвійних нотаток»
2. Прийом «Фішбоун»
3. Прийом «Інсерт» (вклейок)
4. Прийом «Турнір» (мандрівна крейда)
5. Прийом «Правовий літачок»
6. Прийом «Гронування»
7. Прийом «Шапка питань»
8. Прийом «Так, ні!»
9. Прийом «Правова змійка»
10. Прийом «Чиста дошка, брудна дошка»
11. Прийом «Правовий футбол» (три етапи)
12. Прийом «Правова вежа» (поняття на спеціальних паличках)
13. Прийом «Правове інтерв'ю»
14. Прийом «Реставрація»
15. Прийом «Скринька правових явищ»

Використання наведених методів, прийомів та форм роботи довело ефективність при вивченні нового матеріалу, систематизації й узагальненні вже засвоєного матеріалу з основ правознавства.

Михайло Музичка

Використання можливостей міського історичного простору як середовища формування історичних компетентностей учнів. Містобудування і архітектура як джерело локальної історії.

У рамках реалізації педагогічної ідеї доцільним є використання таких технологій:

технологія інтенсифікації навчання на основі опорних схем і знакових моделей;

технологія колективного способу навчання;

технологія групової діяльності;

технологія сугестивного навчання;

технологія розвитку критичного мислення;

технологія навчання як дослідження.

Технологія працює через методику. Метод як шлях досягнення результату є визначальним у різному вигляді.

«Мозковий штурм» – це ефективний і добре відомий інтерактивний метод колективного обговорення. Він спонукає учнів розвивати уяву і творчість, відверто висловлювати думки, знаходити кілька рішень конкретної проблеми.

Наприклад, у класі можна повісити плакат: «Кажіть усе, що спадає вам на думку, не обговорюйте й не критикуйте висловлювань інших», «Можна повторювати ідеї запропоновані будь-ким», «Розширюйте запропоновані ідеї».

Вирішення проблем. Вирішення дилем (тобто суперечливих запитань) можна розв'язувати, застосувавши метод «вирішення проблем у декілька етапів»: 1) аналіз проблеми – Що трапилось? Чому? Хто учасники ситуацій, пов'язаних із проблемою? Хто може бути зацікавлений у її вирішенні? Якої інформації мені бракує, і де її можна отримати? 2) пошук шляху вирішення проблеми; 3) вибір способу вирішення.

Дискусія. Дає чудову нагоду виявити різні позиції щодо певної проблеми або стосовно спірного питання.

Кейс-метод. Одним із методів роботи на уроках є аналіз ситуацій, випадку з життя.

Симуляційні ігри (симуляції). Це створені вчителем ситуації, під час яких учні у спрощеному вигляді копіюють процеси, що відбуваються у справжньому суспільному, економічному і політичному житті. Отже, симуляції є «мініатюрною» версією реальності.

Розігрування ситуації за ролями. Метою розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями є визначення учнями власного ставлення до неї, набуття ними досвіду шляхом гри, подальший розвиток уяви й навичок критичного мислення, сприяння висловлювання суджень та думок, виховання здатності знаходити і розглядати альтернативні можливості дій, співчувати іншим.

Метод «мікрофон» дає змогу кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Прийоми роботи: «Щоденник подвійних нотаток», «Фішбоун», «Інсерт» (вклейок), «Турнір» (мандрівна крейда), «Історичний літачок», «Гронування», «Спільності кіл», «Шапка питань», «Дата, герой, подія», «Так, ні!», «Історична змійка», «Чиста дошка, брудна дошка», «Історичний батл» (три етапи), «Історична вежа» (дати на спеціальних паличках), «Історичне інтерв'ю», «Дух епохи» (за допомогою фото чи плакатів), «Історичний інстаграм», «Реставрація», «Історична скриня», «Балакучий предмет з минулого».

Використання зазначених методів та прийомів роботи актуальне при вивченні нового матеріалу, систематизації й узагальненні вже засвоєного. Прийоми і методи, спрямовані, в першу чергу, на формування молодих громадян-патріотів, із розвиненим критичним мисленням, свідомих у любові до України й свого рідного міста, збереженні його багатой історичної спадщини.